



Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 139g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea
nr.156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii

(perioadele necontributive asimilate stagiului de cotizare)

CHIȘINĂU

7 decembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 16 mai 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 7 decembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „perioadele în care au fost realizate, până la 1 ianuarie 1999, activitățile specificate la art. 50 alin. (1) literele d)-f)” din articolul 5 alin. (2) lit. g) și a textului „studiul în instituțiile de învățământ superior de zi” din articolul 50 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, ridicată de dl Ion Eșanu, parte în dosarul nr. 3-3231/2020, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Victor Sîrbu, de la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Circumstanțele litigiului principal, așa cum au fost formulate de autorul excepției, pot fi rezumate după cum urmează.

4. Dl Ion Eșanu a depus la Casa Națională de Asigurări Sociale o cerere prin care a cerut să-i fie stabilit dreptul la pensie de dizabilitate. Printr-o decizie din 6 octombrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale i-a refuzat exercițiul dreptului la pensie de dizabilitate, motivând că dl Ion Eșanu nu a întrunit stagiul de cotizare de patru ani prevăzut la articolul 20 din Legea privind sistemul public de pensii.

5. Dl Ion Eșanu a formulat o cerere prealabilă împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale. Aceasta a susținut că la calcularea stagiului de cotizare nu s-a ținut cont de perioada de studii de cinci ani în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie și de perioada de trei ani de rezidențiat, care, în opinia sa, reprezintă activități necontributive asimilate stagiului de cotizare.

6. La 6 octombrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a respins cererea prealabilă ca neîntemeiată.

7. Dl Ion Eșanu a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea actului administrativ defavorabil și obligarea acestei autorități de a emite un act administrativ individual favorabil.

8. În cadrul examinării cauzei, dl Ion Eșanu a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „perioadele în care au fost realizate, până la 1 ianuarie 1999, activitățile specificate la articolul 50 alin. (1) literele d)-f)” din articolul 5 alin. (2) lit. g) și a textului „studiul în instituțiile de învățământ superior de zi” din articolul 50 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

9. Printr-o Încheiere din 10 mai 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a dispus trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării excepției.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 35

Dreptul la învățătură

„(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

[...]”

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

11. Prevederile relevante ale Legii nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii sunt următoarele:

Articolul 5

Stagiul de cotizare

(1) În sistemul public, stagiul de cotizare însumează toate perioadele contributive.

(2) Perioadele necontributive ale asiguratului asimilate stagiului de cotizare sunt:

a) perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus;

a¹) perioada de îndeplinire a serviciului militar prin contract sau a altui serviciu asimilat acestuia, dacă nu este posibilă stabilirea pensiei în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993;

b) perioada de îngrijire a unui copil până la vârsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore în caz de deces al ambilor părinți;

c) perioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, de ajutor de șomaj, de alocație pentru integrare sau reintegrare profesională;

d) perioada de îngrijire a unui copil cu dizabilitate severă sub vârsta de 18 ani sau a unei persoane cu dizabilitate severă de către unul dintre părinți, de către tutore sau curator, până la angajarea în funcția de asistent personal;

e) perioada de rezidențiat în învățământul postuniversitar obligatoriu;

f) perioadele de activitate necontributive în funcția de judecător și procuror de până la 31 decembrie 2005;

g) perioadele în care au fost realizate, până la 1 ianuarie 1999, activitățile specificate la art. 50 alin. (1) lit. d)–f).

(3) Perioadele asimilate stagiului de cotizare prevăzute la alin. (2) nu pot însuma în total mai mult de 8 ani, cu excepția celor prevăzute la lit. a¹), b), d) și f).

[Articolul 5 alin. (2) în redactarea Legii nr. 63 din 17 martie 2022, în vigoare din 22 martie 2022]

Articolul 50

Activitățile ce se includ în stagiul de cotizare

(1) În afară de perioadele specificate la art. 5, în stagiul de cotizare se includ perioadele în care s-au desfășurat următoarele activități până la 1 ianuarie 1999:

a) activitatea în calitate de membru de colhoz, indiferent de caracterul și de durata programului de muncă. La calcularea vechimii în muncă în colhoz din perioada posteroară anului 1965, în cazul în care membrul de colhoz, nemotivat, nu a îndeplinit minimul stabilit, se ia în calcul perioada de prestare efectivă a activității;

b) activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație confirmată de către secretariatele consiliilor de administrație ale uniunilor respective;

c) activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992;

d) îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani;

e) studiul în instituțiile de învățământ superior de zi;

f) participarea la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova în perioada 2 martie – 13 august 1992, care se include în stagiul de cotizare în mărime triplă.

(2) Modalitatea de includere în stagiul de cotizare a perioadelor indicate la alin. (1) se stabilește de către Guvern.

(3) Cheltuielile aferente includerii în stagiul de cotizare a perioadelor specificate la alin. (1) lit. d)–f) se acoperă de la bugetul de stat.

[Articolul 50 alineatele (1) și (3) în redactarea Legii nr. 63 din 17 martie 2022, în vigoare din 22 martie 2022]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. În sesizare, autorul excepției susține că textele de lege contestate de la articolele 5 alin. (2) lit. g) și 50 alin. (1) lit. e) din Legea privind sistemul public de pensii instituie un tratament diferențiat nejustificat pe criteriu de vârstă între persoanele care au efectuat studiile în instituții de învățământ superior de zi până la data de 1 ianuarie 1999, care pot solicita includerea acestei perioade în stagiul

de cotizare, și persoanele care și-au făcut studiile în instituțiile de învățământ superior de zi după data de 1 ianuarie 1999, care nu pot solicita includerea acestei perioade în stagiul de cotizare.

13. Autorul excepției consideră că prevederile contestate încalcă articolele 16, 35 și 47 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, ține de competența Curții Constituționale.

16. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de o parte în proces. Astfel, Curtea reține că excepția este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin.(1) literele a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect controlul legalității unor acte prin care a fost respinsă cererea autorului excepției privind stabilirea pensiei de dizabilitate de către Casa Națională de Asigurări Sociale. Autorul excepției a susținut că a acumulat stagiul de cotizare care îi conferă dreptul la pensie de dizabilitate, în special pe baza studiilor de cinci ani în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie și de rezidențiat de trei ani, care reprezintă activități necontributive asimilate stagiului de cotizare reglementate la articolele contestate. Astfel, Curtea reține că prevederile atacate ar putea fi aplicate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, pentru a se stabili dacă autoritatea competentă a calculat corect stagiul de cotizare al autorului excepției.

18. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „perioadele în care au fost realizate, până la 1 ianuarie 1999, activitățile specificate la articolul 50 alin. (1) literele d)-f)” din articolul 5 alin. (2) lit. g) și textul „studii în instituțiile de învățământ superior de zi” din articolul 50 alin. (1) lit. e) din Legea privind sistemul public de pensii.

19. Curtea menționează că o altă condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate este ca prevederile contestate să nu fi constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, pct. 1 din dispozitiv).

20. Curtea reține că textul „până la 1 ianuarie 1999” din articolele 5 alin. (2) lit. g) și 50 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii a făcut anterior obiectul controlului de constituționalitate, fiind examinat prin Hotărârea nr. 19 din 24 septembrie 2019. Pentru că acest caz pune în discuție existența unui tratament diferențiat nejustificat, argument examinat în Hotărârea menționată și în privința căruia Curtea a decis că este inadmisibil, în acest caz ea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea (DCC nr. 42 din 1 aprilie 2021, § 18).

21. În sesizare, autorul excepției susține că textele de lege contestate încalcă articolele 16 (*Egalitatea*), 35 (*Dreptul la învățământ*) și 47 (*Dreptul la asistență și protecție de stat*) din Constituție.

22. Din argumentele sesizării, Curtea reține că autorul afirmă existența unui tratament diferențiat nejustificat pe criteriu de vârstă între persoanele care și-au efectuat studiile într-o instituție de învățământ superior de zi până la 1 ianuarie 1999, care pot solicita includerea acestei perioade în stagiul de cotizare, și persoanele care și-au făcut studiile într-o instituție de învățământ superior de zi după data de 1 ianuarie 1999, care nu pot solicita includerea acestei perioade în stagiul de cotizare.

23. Curtea precizează că, potrivit prevederilor atacate activitățile prevăzute la articolele 5 alin. (2) lit. g) și 50 alin. (1) lit. e) din Lege sunt asimilate stagiului de cotizare, dacă acestea au fost realizate până la 1 ianuarie 1999.

24. În Hotărârea nr. 19 din 24 septembrie 2019, la §§ 21 și 22, Curtea a reținut că Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1999. Potrivit dispozițiilor tranzitorii ale Legii în discuție, de la data intrării în vigoare a dispozițiilor ei, legea veche încetează să mai producă efecte. Totuși, în vederea garantării caracterului efectiv al drepturilor dobândite sub imperiul legii vechi, legislatorul a stabilit că, începând cu data de 1 ianuarie 1999, drepturile dobândite anterior, precum și exercițiul lor vor fi recunoscute dacă au fost realizate până pe data de 1 ianuarie 1999.

25. Curtea a precizat că este cazul articolului 5 alin. (2) lit. g) și (3), precum și al articolului 50 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998. Legislatorul a stabilit că activitățile precizate la aceste norme se au în vedere la calcularea stagiului de cotizare doar în cazul în care au fost realizate până pe 1 ianuarie 1999, stabilind, totodată, că activitățile în discuție nu pot depăși termenul maxim de opt ani (articolul 5 alin. (3) din Lege). Acest termen reprezintă, de fapt, perioada de acțiune a Legii nr. 437 din 27 decembrie 1990, constituind diferența dintre data intrării în vigoare (1 ianuarie 1991) și data abrogării (1 ianuarie 1999).

26. Totodată, în Hotărârea nr. 19 din 24 septembrie 2019, la § 23, Curtea a examinat pretinsul tratament diferențiat, din perspectiva condițiilor de calculare a stagiului de cotizare. Curtea a menționat că situația diferită în care se află persoanele în funcție de reglementarea aplicabilă, potrivit principiului *tempus regit actum*, nu poate fi privită ca o încălcare a dispozițiilor constituționale care instituie egalitatea în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și discriminări. Curtea a precizat că respectarea egalității în drepturi, precum și a obligației de nediscriminare, stabilite prin prevederile articolului 16 alin. (2) din Constituție, presupune să se aibă în vedere tratamentul pe care legea îl prevede pentru destinatari în decursul perioadei în care reglementările sale sunt în vigoare, nu în raport cu efectele produse prin reglementările legale anterioare. Reglementările juridice succesive pot prezenta, în mod firesc, diferențe determinate de condițiile obiective în care au fost adoptate. Curtea a precizat că acest lucru este bine-stabilit în jurisprudența sa (a se vedea, în acest sens, HCC nr. 29 din 22 noiembrie 2018, § 36).

27. În consecință, pentru că nu au intervenit elemente noi care să conducă la reconsiderarea jurisprudenței Curții, atât soluția, cât și considerentele Hotărârii nr. 19 din 24 septembrie 2019 sunt aplicabile în prezenta cauză, în capătul sesizării care afirmă încălcarea articolelor 16 și 47 din Constituție.

28. Referitor la contrarietatea textelor de lege atacate în raport cu articolul 35 din Constituție, Curtea reține că autorul excepției nu a formulat o veritabilă critică de neconstituționalitate. Simpla enumerare a unor articole din Constituție, în lipsa unei argumentări proprii, nu reprezintă o critică de neconstituționalitate. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor contestate, nu echivalează cu un argument (DCC nr. 44 din 12 aprilie 2022, § 25).

29. Curtea reamintește că procedurile din fața sa au un caracter adversarial, iar autorul sesizării trebuie să-și precizeze argumentele juridice. De altfel, dacă ar proceda la examinarea unei excepții de neconstituționalitate neargumentate, Curtea s-ar substitui autorului acesteia în privința formulării unor critici de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea DCC nr. 183 din 25 noiembrie 2021, § 20).

30. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

D E C I D E:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „perioadele în care au fost realizate, până la 1 ianuarie 1999, activitățile specificate la art. 50 alin. (1) literele d)-f)” din articolul 5 alin. (2) lit. g) și a textului „studiul în instituțiile de învățământ superior de zi” din articolul 50 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, ridicată de dl Ion Eșanu, parte în dosarul nr. 3-3231/2020, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 7 decembrie 2023

DCC nr. 171

Dosarul nr. 139g/2023